

ilmunud

Õpime mængeldes inglise keelt

Maris Niine,
Kertu Laanesoo

4 lauamängu karbis

Neli lauamängu õpetavad 120 ingliskeelset sõna: koolitarbed, mäguasjad, loomad, kodu, kehaosad, riided, värvid, numbrid ja igapäevased tegevused. Õpime hääldusmärke, mis on tulevikus hädavajalikud sõnaraamatu kasutamisel. Sõnade õige häälduse saab omandada e-harjutustega, mille leiab Koolibri kodulehelt www.koolibri.ee.

Valmistume kooliks

Joonistamine ja meisterdamine

Piltvi Kula

72 lk

pehme kõide

Tööraamat on mõeldud eelkooliealistele lastele, tutvustades joonistamist, maalimist, voolimist ja meisterdamist. Teemade valikul on lähtutud elulähedusest. Tööraamatus on ülesanded jaotatud kuude kaupa nii, et iga nädala jaoks on üks kunsti- või tööõpetuse teema. Tähelepanu on pööratud aastaringile, rahvakalendri tähtpäevadele ja tähtsamatele pühadele, mis on eestlastele olulised. Selline vahetu igapäevane looduse ja elu jälgimine annab kunstõpetuse kaudu paremaid tulemusi ümbritseva mõistmisel.

Valmistume kooliks

Värviraamat

Joonas Sildre

17 lk, pehme kõide

„Valmistume kooliks“ sarja täiendav värviraamat Joonas Sildre joonistustega. Raamatus leidub pilte oravapere tegemistest igal aastaajal nii tähtpäevadel, rannas, matkamas, aiatöödel jne. Pilte saab lisaks värvimisele rikastada ka asjakohaste klepsudega lisatud klepsulehelt.

Nutimäng

Heili Veetamm

48 lk, lehvik

Nutimängu ülesanded sobivad lahendamiseks 4-5-aastastele lastele. Igal lehel on kolm erinevat teadmisi ja oskusi nõudvat ülesannet, mille vastust saab kontrollida järgmiselt lehel. Täiskasvanu saab esitatud küsimuse teemat edasi arendada, et avastada lapse huvisid, tugevaid, aga ka veel arendamist nõudvaid külgi.

Raamat maalase kodust

MEELIS LAINVOO

Koolibri 70-sarja uus raamat „Seitsekümmend loodusmaailma mõistatust“ sobinuks imehästi kogu sarja avama, sest keskendub sellele, millea poleks olemas ühtki kultuurisaavutust, millest kõnelevad varem ilmunud sama sarja raamatud. Nimelt käsitleb värskest ilmunud teose meie koduplaneedi füüsilist olemist.

60 tänapäeva kõige silmapaistvamat teaduskirjanikku, kes töötavad maailma erinevates ülikoolides ja laboratoriumites, valgustavad lugejat alates küsimusest kuidas tekkis Maa kuni tulevikkuvaatava teemani „Inimeste käitumine ja meie planeedi päästmine“.

Kuidas tekkis elu?

Autorid viivad lugeja põnevale reisile, mis saab alguse Maa tekkimisega enam kui 4,5 miljardit aastat tagasi. Saame teada, kuidas mõnikümme miljonit aastat hiljem tekkis Maa ja umbes Marsi-suuruse taevakeha kokkupõrke tulemusena Kuu.

Tutvustatakse elu tekkimise teooriaid ja hoopis põhjanevat küsimust – mis üleüldse on elu? Kuidas kujunesid keerukamad hulkraksed eluvormid ning mitu korda ja millal on elu Maal olnud lähedal väljasuremisele.

Raamatu teine teemablokk on keskendunud Maa ehitusele ja sellega seotud küsimustele, nagu mandrite triivimine, mäestikud, maavärinad ja vulkaanid ning hiidlained, mis on põhjustanud ohvriterohkeid katastroofe ja põhjustavad, paratamatult neid tulevikuski.

Saame teada, et umbes 50-meetrise läbimõõduga meteoriid tabab Maad keskmiselt iga 200 kuni 400 aasta tagant, aga 10-kilomeetrise läbimõõduga taevakeha (mille tagajärjel surid välja dinosaurused) 100 kuni 500 miljoni aastase intervalliga.

Raamatu mahukaim osa, neli suurt peatükki – „Evolutsioon“, „Biogeograafia ja elupaigad“, „Taimed ja loomad“, „Loomade käitumine“ – viivad taimede ja loomade maailma.

Uute liikide avastamine kestab

Enne Charles Darwinit oletasid loodusteadlased, et Maal eksisteerib 10 000 kuni 100 000 liiki olevusi. Darwin leidis oma ümbermaailmareisi käigus, et Maal on tunduvalt enam liike, kui vaja oleks: igal saarel elasid oma linnu-, lille- või kilpkonnaliigid, mis sarnanesid naabersaarte omadega, ent olid siiski erinevad ega saanud omavahel paljuneda. Tänapäeval loodavad bioloogid määratleda liigirikkuse ulatust, ent hinnangud

Nopslaste sugukonda kuuluv nahkhiir on öise eluviisiga rändloom. Ta kasvab kõrbes jõudsalt siis, kui seal on küllaldaselt sammas-kaktuste ja agaavide nektarit.

FOTO RAAMATUST

selle kohta erinevad kümnetes kordades, ulatudes 2–3 miljonist liigist 30–100 miljonini. Igal aastal lisavad teadlased oma nimekirjadesse keskmiselt üks kuni kaks uut imetaja- ja kolm linnuliiki, samuti kümneid uusi mikroobi-, seene-, taime- ja mereloomaliike ning umbes 7250 uut putukaliiki.

Uusi liike avastatakse ja kirjeldatakse pidevalt. Neilegi teemadele on raamatus lähenetud nii mitmeski mõttes uudest vaatenurgast, andes hulgaliselt sellist teavet, mida kooli bioloogiatundidest tildjuhul ei saa. Näiteks on juttu elust ookeanisügavuste mustadel tosutajatel, sellest, kuidas näevad maailma koerad ja meemesilaste keelest.

Kas loomadel on emotsioonid?

„Loomulikult on,“ vastab üks raamatu autoreist, Colorado ülikooli bioloogia-professor Marc Bekoff. „Sa pead neid ainult kuulama ja vaatama nende nägusid, sabasid, kehasid, seda, kuidas nad liiguvad ning mis kõige olulisem – silmi.“

Emotsioonid lubavad loomadel erinevates olukordades kohaneda ja paindlikult käituda. Bekoff kirjutab, et hiired on empaatilised loomad ja armastavad lõbutada. Et on näiteid armunud vaaladest, vihastest paavianidest, traumajärgse stressi all kannata-

vate ja leinavatest elevantidest ning isegi koerast, kes käitus oma pimedat liigikaaslase silmadena ehk juhtkoerana.

„Paljud loomad oskavad vahet teha õigel ja valel ning elavad vastavalt moraalkoodeksile,“ kinnitab autor. „Pole kahtlustki, et kui me räägime eetikast ja sellest, mida me tohime või ei tohi teha teistele loomadele, annavad nende emotsioonid meie aruteludele ja tegevusele vastuse.“

Kohustus teada ja hoolida

Toimetaja Michael J. Benton on paigutanud raamatu algusesse maailmakuulsa ameerika arhitekti ja visionääri Richard Buckminster Fulleri 1963. aastast pärit tsitaadi „Praegu on Maa-nimelise kosmoselaeva kohta teada vaid üksainus nimetamisväärne fakt – nimelt puudub meil selle juurde käiv instruksioon“.

„Globaalne kliimamuutus on teema, mis hirmutab ja ajab segadusse. Kas kliima soojenemine on toimunud viimase saja aasta jooksul ja kui, siis missugusel määral? Milline on maakeera tulevik, kui kliima muutub väga tugevasti? Ja mis kõige olulisem, kas inimesed on kliimamuutuses süüdi ning kui, siis mida me saame süü heastamiseks ära teha?“

Positiivne on, et üha rohkem inimesi saab aru, et midagi tuleb ette võtta, aga kuidas ja mida, on vähemalt praegu veel väga raske kokku leppida, nagu alles mõne kuu eest toimunud ÜRO Kopenhaageni kliimakonverentsi läbikukkumine tõestas.

Ühena triljonitest maalastest on just inimesele pandud kohustus hoolitseda imelise taevakeha eest, mis ise olemas olles võimaldab kõigil neil triljoneil olemas olla, sest eluslooduse seni kirjeldatud umbes 1,8 miljoni liigist on teadaolevalt vaid inimene see, kes suudab Maad tunnetada ühtse tervikuna.

Tunnetamisest tundmiseni on aga käia pikk tee, millel väikese sammukese aitab loodetavasti astuda ka „Seitsekümmend loodusmaailma mõistatust“.

Seitsekümmend loodusmaailma mõistatust

autorite kollektiiv

toimetanud

Michael J. Benton

304 lk

kõva kõide

Põrisevad põnnid ja uued tüdrukud

TIINA TOMINGAS

Krista Kumbergi autopõnni-sari on jõudnud kolmanda raamatuni – „Autopõnn Anto ja uus tüdruk“.

Lastekirjandusest teame mitut tarbeest või muud asja, millele kirjanik on hinge andnud. Ellen Niidul oli neid terve trobikond: Volga, piimaauto, helikopter, tolmuimeja ja ekskavaator, rääkimata väikesest armsast motorollerist. Või vene kirjandusklassik Kornei Tšukovski, kelle „Köögi-Kata mures“ võtsid jalad alla nii samovar kui ahjuroop.

Aga kui Niidu ja Tšukovski lugudes esindavad masinad ja köögiristad ka n-ö

elusast peast iseennast ning toimetavad oma teerulli või lauanõude toimetusi, siis Kumbergi autopõnnid võiksid vabalt esineda täitsa tavaliste lastena ja katki poleks midagi. Muidugi on põnevam ja loovam lugeda, kuidas autopõnni pisarad veerevad laternast ning kuidas tal üllatusest kapott lahti plöksatab. Või ette kujutada, kuidas auto ulakalt tagatulesid näitab või viksi masinapojana pikivahet hoiab.

Isemoodi ja armsad lood

Naljakaid ja vahvaid inimlaste tegemiste autolikke analooge oleks võinud isegi rohkem olla. Ning kui autod juba tegelesteks võetud, siis oleks natuke

enam ka masinate maailmale omast tahtnud lugude taustas leida. Kuid isemoodi ja armsad on need lood ka niisama, just sellisel kujul, kus väikesed põnnid on rüütatud metallist vormi ning teevad põrisevat häält.

Sarja viimane raamat „Autopõnn Anto ja uus tüdruk“ räägib erilisest päevast autolasteaias, kus rühma tuleb uutlunukas, võõrapärane ja isesugune. Teised masinalapsed piidlevad võõra moega tüdrukut algul kahtlevalt, sest tal on ainult üks ratas ning ta ei jaksa ei kalluri kombel liiva vedada ega püksiiri kombel nõõri sikutada. Kui selgub, milliseid julgeid trikke too teha oskab, võe-

takse ta aga varsti omaks. Loo moraal võiks olla selles, et igatihes meist on midagi erilist. Olgu meil ainult kannatust ja head tahet seda üles leida.

Muhedalt kujutatud masinate maailm

Lasteraamatu puhul ei saa kuidagi mööda minna piltidest. Priit Rea joonistatud masinate maailm on sõbralik, ilmekas ja muhe. Tähelepanelikule pildivaatajale ei jää märkamata ka nutikad detailid, näiteks kõiksugu mutrid ja kruvid autolaste mänguväljakul või kasside ja hiirte täiesti omaette elu suure linnapildi majakatustel. Ning mulle tun-

dub, et sarja esimeses raamatus on kunstnik autoemme kaunile suule isegi veidi huuleläiget lisanud. Tanklapildile on aga jäädvustatud 2007. aasta igatsusväärne bensinihind.

Autopõnn Anto ja uus tüdruk

Krista Kumberg

kunstnik Priit Rea

16 lk

pehme kõide

